

23. avgust 2018

Marcel Koprol

KRATKOTRAJNOST PUTINOVEGA HELSINŠKEGA MAGOSLAVJA

Putinov predsedniški častni krog.

Osnovno pravilo strateške analitike pravi, da je za korektno analiziranje najbolj pomembnih mednarodnih dogodkov potrebno počakati, da se politično ozračje umiri, nerganje nezadovoljnih hujskačev poleže in zmagoslavni hvalospevi virtualnih zmagovalcev, utihnejo. Za to sta po navadi potrebna kak mesec, morda tudi dva, da se lahko približamo kakršni koli objektivni, korektni in na realnih podlagah utemeljeni oceni. Šele takrat se razgrete glave umirijo, navidezni zmagovalci se prenehajo bahaško šopiriti po mednarodnem prizorišču, pa tudi poraženci utegnejo v tem času zajeti sapo, da lahko pojasnijo svoja ravnanja in začnejo iskati načine za zmanjševanje povzročene politične škode. Tudi po helsinškem Vrhu ni nič drugače in, predvsem, v ZDA, je politična elita že začela pripravljati ukrepe, s katerim bi rada kar najhitreje v mednarodnem okolju izničili post helsinške negativne posledice Trumpovega bledega nastopanja in Putinovega zmagoslavja¹.

Zato lahko danes, če se najprej posvetimo ocenjevanju samega dogodku, političnega Vrha dveh najmočnejših globalnih sil, zapišemo, da se je Putin² vrnil v Moskvo prepričan v veliko diplomatsko politično zmago nad svojim ameriškim sogovornikom, ki je prišel na srečanje obremenjen z neprestanimi novimi podrobnosti washingtonske preiskave o ruskem vpletanju v ameriške predsedniške volitve leta 2016 in se je zato ves čas nahajal v močno podrejeni vlogi. Tako ni nobeno presenečenje, da so ruski politiki po koncu srečanja Trampa in Putina opisovali srečanje v samih superlativih³.

Toda ruski predsednik Putin si je za mednarodni dogodek tako visokega nivoja privoščil preveč diplomatsko povsem neprimernih napak, med katerimi je treba najprej omeniti "državniški častni krog zmagovalca", ki ga je takoj po koncu srečanja začel s skupno tiskovno

¹Putin, ki je bil vzgojen v vohunsko obveščevalni miselnosti, išče pri svojih političnih nasprotnikih v tujini vselej njihove šibke točke ter skuša na tem graditi veličino in moč svoje mednarodne politične doktrine. Seveda je tak način sprejemanja odločitev uporaben v kritičnih situacijah, ko sta varnost in suverenost države ogroženi. Toda ta doktrina pa ni uporabna, lahko tudi zapišemo, da je celo škodljiva, v časih, ko država ni ogrožena. In za ruske jugozahodne meje v dolgem obdobju od leta 1989 do 2014 (do aneksije Krima), lahko zapišemo, da so bile povsem varne. Tako dolgega obdobja relativne varnosti na ruskih jugozahodnih mejah v celotni zgodovini Rusije težko najdemo (op. avtorja).

² Vrh med ZDA in Rusijo je potekal 16. julija 2018 (op., avtorja).

³ Lavrov je tako celo izjavil: "Bolje od vseh pričakovanj, odlično!" (op. avtorja).

konferenco obeh predsednikov, nadaljeval z intervjujem za TV FOX News in končal 19. julija v Moskvi z nagovorom ruskim diplomatom. Na srečanju z njimi, je še prevzet od velikega zmagoslavja, izjavil tudi naslednje: "Vrh med Rusijo in ZDA se je končno zgodil in dobili smo priložnost direktnih pogovorov z ameriškim predsednikom; srečanje je bilo uspešno in dosegli smo pomembne dogovore." Ruska državna TV pa je še pet dni po koncu ameriško ruskega vrha ponavljala Putinove uspehe in hvalila njegov državniški nastop na pogovorih s Trumpom.

Zdaj, ko lahko skozi prizmo kritične razdalje že enomesečnega časovnega razmika izrečene Putinove besede zmagoslavja podrobneje analiziramo, vidimo, da čedalje razločnejše kažejo na zgolj eden in edini Putinov cilj na srečanju s Trumpom, ki se je razločno razkril po Putinovi vrnitvi v Moskvo. Tam se je namreč ponovil prizor nekega preteklega dogodka, ki je kar preveč spominjal na leto 2016 in na čas odkritega proslavljanja po Trumpovi zmagi na ameriških predsedniških volitvah. Zato se sklep, da je bil ruski cilj na minulem vrhu samo to, da dokončajo takrat začeto delo in ZDA pred očmi svetovne javnosti ponižajo ter jo spravijo v globoko zadrego prav v času, ko se tam odvija preiskava o morebitnem ruskem vpletanju v ameriške predsedniške volitve v letu 2016, potrjuje kar sam od sebe. Pri vsem tem dogajanju pa je še najbolj nenavadno to, da pri tej ruski nameri Trump Rusom ne bi mogel pomagati na boljši način, kot je, saj se je na tiskovni konferenci javno norčeval iz zaključkov preiskovalne komisije in dokumentov ameriških obveščevalnih služb, ki kažejo na rusko vpletanje v njihov volilni sistem. Zato ni čudno, da je v ruskih očeh helsinški Vrh prestavljal velikanski uspeh.

Toda že po preteku enega meseca od helsinškega Vrha se porajajo številna nova vprašanja, ki dogajanje tistega dne v finskem glavnem mestu kažejo v drugačni perspektivi. Med temi najbolj izstopa vprašanje, če bodo Putinove namere, ko skuša z različnimi potezami neprestano ustvarjati kaotične razmere v državah Zahoda in se trudi na vsak način uničiti demokracijo in liberalni svetovni red, ki so ga od konca 2. svetovne vojne vodile in varovale ZDA in katerega zdaj z zavidanja vredno učinkovitostjo v kratkem času svojega predsedovanja zelo uspešno razgrajuje Trump, dolgoročno Rusiji res tako koristile, kot si to v svojem razumevanju tehtanja strateških odnosov v globalnem redu predstavlja ruski predsednik.

Za nepristransko analitično presojo zgornjega vprašanja potrebujemo jasen odgovor na zajeten sklop vprašanj, med katerimi, po našem mnenju, izstopajo naslednja: ali so novodobni ruski politiki sploh kdaj objektivno presodili, ali je za Rusijo strateška odločitev za zaostrovanje res boljša od partnerskega strateškega sodelovanja? Je ruska politična elita dobro premislila, kakšen red bi lahko zavladal na svetovnem prizorišču, ki tava v popolni negotovosti in ne ve, od kod in kdaj bo priletelo kaj nepričakovanega in zanj uničujočega, če bo Putinov negativni pogled na dosežke zahodne demokracije sčasoma začel prevladovati? In, če ostanemo samo pri Rusiji, bi jim ta spremenjena svetovna ureditev resnično koristila? Kaj

pa če bi spremenjeno razmerje moči in nova strateška partnerstva Rusijo preveč osamila in bi v ključnih prihodnjih trenutkih ostala brez potrebnih zaveznic?

Ko vohunska miselnost pretehta predsedniško modrost.

Neizpodbitno dejstvo je, da sta uradno obe strani odšli na srečanje brez kakih posebno visokih pričakovanj. Tudi vsebinski dosežki njunega Vrha, vsaj tisti, ki so znani svetovni javnosti, to tudi potrjujejo, saj niso nič kaj posebnega. Nekaj brezbarvnih diplomatskih floskul in praznih obljub o oživitvi pogovorov zelo "razvrednotenega režima nadzora orožja", strinjanje o tem, da je treba obnoviti START sporazum in razčistiti medsebojne obtožbe o kršitvi IRNFT⁴, za utrjevanje ravnotežje mednarodnega političnega prizorišča ne pomenijo veliko.

Po končanem Vrhu pa se je le pokazalo, da je Putin šel v Helsinke bolj pripravljen in z veliko bolj jasnimi političnimi cilji, saj se je dobro zavedal realnosti političnega trenutka in dejstva, da so razlike med njim in Zahodom pri ključnih odprtih vprašanjih prevelike, da bi jih lahko rešili v enem samem pogovoru z ameriškim predsednikom. Ker v pogovorih s Trumpom tudi ni pričakoval hitrih rešitev najbolj žgočih problemov sedanosti, katerih pomemben deležnik je njegova Rusija: Ukrajine, Sirije in sankcij, ki so jih zahodne države naložile njegovi Rusiji, je v njih zasledoval samo en cilj, o katerem podrobneje pišemo v našem diskurzu. Za Trumpa kaj takega ne moremo zapisati, saj v resnici sploh ni vedel, po kaj je v Helsinke v resnici šel.

Z vidika analitične korektnosti današnjega diskurza moramo opozoriti še na eno zares fascinantno⁵ podrobnost, ki razkriva, kako se velike politične svetovne osebnosti v realnem trenutku rade povsem nekritično zatekajo k pretiravanju in precenjevanju svoje politične moči ter pozabljajo na škodljive posledice katere od svojih nepremišljeno storjenih političnih potez. Putinovo zmago slavje je morda trenutno res še videti⁶ v vsej njegovi bleščavi, toda problem je, da je ta blesk za seboj pustil dolge in nevarne sence, ki legajo na pomembne države zahodnega političnega prizorišča. Za popestritev današnjega diskurza in pojasnilo zapisanega, bom uporabil na videz nepomemben, vendar za mogočnega evropskega vladarja nekega drugega obdobja naše skupne evropske zgodovine usoden dogodek, ki se je zgodil pred več kot 200 leti, točneje, 21. marca 1804.

Takrat je bil Napoleon s svojo Francijo na višku svoje politične moči in je mislil, da mu prav nič in tudi nihče ne more škodovati. Tistega dne je brez posvetovanja s svojimi svetovalci samoiniciativno podpisal ukaz o usmrčitvi princa Louisa Antoine de Bourbona, vojvode D'Enghen-a, ki ga je obtožil vohunjenja za Anglijo. Napoleon je bil tako prepričan v svojo

⁴ Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (op. avtorja).

⁵ In v bogati zgodovini mednarodnih odnosov velikokrat ponovljeno napako političnih voditeljev (op. avtorja).

⁶ Čeprav se že jasno kažejo znaki njegovega temnenja (op. avtorja).

moč, da je, v nasprotju z veljavnim protokolom, izvršitev smrtne obsodbe tudi sam razglasil. V dnevniku Napoleonovega šefa policije Josepha Fouche-ja je ostal zanimiv in zelo zgovoren zapis, ki ga zapisal takoj potem, ko je izvedel za eksekucijo, izvršeno na direktni Napoleonov ukaz. Fouche je zapisal, v prevodu: "Bilo je huje od zločina, bila je velika napaka!"⁷.

Iz zgodovine vemo, kaj je čez slabo desetletje sledilo tej nepremišljeni in za nesrečnega burbonskega princa tragični odločitvi. Napoleon je mislil, da bo to dejanje izkazovanja premoči nasprotnike prestrašilo in mu prineslo še večjo prevlado na evropskem⁸ političnim prizoriščem, vendar se je zmotil, saj se je zgodilo prav nasprotno. Napoleonova samopašnost je njegove evropske vladarske nasprotnike povezala in še bolj utrdila v nameri, da ga premagajo in Franciji odvzamejo politični vpliv in primat v Evropi.

Če se na tem delu prebiranja diskurza morda zdaj kdo vpraša, kaj ima zapis o dogodku izpred več kot 200 let skupnega z našo post helsinško sedanostjo, se odgovor ponuja kar sam od sebe. Putinovo skrajno neprimerno razkazovanje politične moči in vpliva, ki ga je uprizoril med in po Vrhu v Helsinkih, bo⁹ strnilo vrste njegovih nasprotnikov in jih še bolj utrdilo v nameri, da njega in Rusijo na tak ali drugačen način spravijo tja, kamor mislijo, da Rusija tudi spada: predvsem pa jih je Putinovo ravnanje že spodbudilo, da s pospešenim uveljavljanjem skupnih ukrepov ruski vpliv in politično moč zmanjšajo na minimum. Helsinki so jim na najbolj otipljiv način namreč razkrili, kaj bi lahko prinesla ruska globalna dominacija.

In kje se je Putinu na helsinškem Vrhu še zalomilo? Putin je svojo politično premoč povsem odkrito pokazal na skupnem nastopu z ameriškim predsednikom na njuni tiskovni konferenci po koncu helsinškega Vrha. Tam je namreč povsem po nepotrebem izzivalno izjavil, da "so v Rusiji podpirali republikanskega predsedniškega kandidata¹⁰ preprosto zato, ker se je zavzemal za boljše odnose med ZDA in Rusijo in, da bo mera polna, je ameriškim preiskovalcem posmehljivo ponudil rusko pomoč pri njihovi preiskavi". To je bila za državnika Putinovega ranga po končanem Vrhu povsem neprimerna javna izjava in njegova druga velika napaka. Če pa ji dodamo še Trumnpove odgovore na tiskovni konferenci, v katerih je bil nenavadno spoštljiv in ustrežljiv do svojega sogovornika, je postajala slika za zahodnoevropske politike čedalje bolj nevarno popolna.

⁷ Eksekucija je med evropskimi vladarskimi hišami povzročila velik val ogorčenja; še posebej se je čutil prizadet ruski car Aleksander I, ki se je zaobljubil, da to Napoleonovo dejanje ne bo ostalo nekaznovano in da bo zato treba Napoleona uničiti (op. avtorja):

⁸ Beri, takratnem mednarodnem političnem prizorišču (op. avtorja).

⁹ Dogodki že kažejo, da jih je začelo skrbeti in združevati v iskanju enotne politične fronte proti Putinovi Rusiji (op. avtorja).

¹⁰ Beri: Donalda Trumpa (op. avtorja).

Zato je Putinovo vedenje po končanem helsinškem Vrhu tako hitro povzročilo hudo zaskrbljenost tako v Washingtonu, kot tudi v zahodnoevropskih prestolnicah. Vzdušje vsesplošnega preplaha ob razkazovanju moči ruskega predsednika in nemoči ameriškega predsednika, pa bo tisto, kar bo na koncu Putinove dosežke razvrednotilo in bleščava njegovega velikega diplomatskega uspeha bo začela hitro bledeti. Kdo ve, morda si bo celo Putin kdaj zaželel, da do tega srečanja sploh ne bi prišlo, še manj pa, da bi na tiskovni konferenci izrekel nekaj, kar je njegove politične nasprotnike na Zahodu uspelo tako zelo hitro poenotiti. In če se vrnemo 200 in več nazaj v zgodovino, se lahko vprašamo, kaj bi si danes v svoj dnevnik zapisal Joseph Fouche, če bi bil Putinov svetovalec?

Preštevanje na Zahodu.

Zaradi velikega ogorčenja v ameriški javnosti je ameriški predsednik po vrnitvi v Belo hišo sicer skušal svoje izjave in blede nastop na skupni tiskovni konferenci popraviti z nekaj zelo ponesrečenimi tviti, s katerimi pa je zadevo samo še poslabšal. So pa zato izvoljeni predstavniki ameriškega ljudstva zelo hitro strnili svoje vrste in premagali medstrankarska nasprotja ter začeli, zaradi ruskega vmešavanja v minule ameriške volitve, pospešeno razpravljati o novih, veliko ostrejših sankcijah proti Rusiji. Za nameček so temu dodali tudi predlog novega zakona, ki zadeva ruski Severni tok, najljubši Putinov energetski projekt¹¹, s katerim bi skušali omenjeni projekt kar se da ovirati¹².

In tu za enkrat še ni konec obračunavanja ameriške politične elite z Rusijo, saj je, kot najnovejši ukrep, State Department iz skorajšnje pozabe privlekel tudi zadevo "novičok" in sklenil proti Rusiji tudi zaradi tega, sicer nedokazanega vpletanja v britanske notranje zadeve, uvesti sankcije¹³ zaradi kršitve konvencije o uporabi bojnih plinov. Ob trenutni zagnanosti in složnosti ameriških senatorjev in poslancev lahko še pred "volilnim novembrom" pričakujemo, da bo vsaj eden od omenjenih dveh zakonov uspel zaživeti, pri čemer se pričakuje, da bo to zakon o dodatnih, ostrejših sankcijah proti Rusiji v primeru, če bi se ugotovilo, da se je znova vpletala v ameriške letošnje novembrske volitve.

Po hitrih reakcijah washingtonske politične elite so se tudi v Moskvi začeli zavedati, da njihov velikanski diplomatski mednarodni uspeh, ki so ga dosegli na odprti sceni in pred očmi svetovne javnosti ter ga potrjevali ob nepotrebnih bahavosti na skupni tiskovni konferenci predsednikov, hitro izgublja ves svoj sijaj; še več, začel se je obračati v njihovo škodo. To

¹¹ Putin projekt vidi v njegovi geopolitično energetski funkciji, saj z njim energetsko obvladuje zahodni del EU in politično slabi trenutni ukrajinski vpliv in pomen pri prenosu ruske energije v države EU (op. avtorja).

¹² Da gre za morebitno resno grožnjo kaže tudi na hitro 19.8.2018 opravljeno srečanje med Putinom in Merklovo, do katerega je prišlo skoraj takoj po objavljeni nameri ameriških zakonodajalcev. Ob tem ne gre prezreti tudi Putinove piarovske poteze, ko se je na svoji poti v Berlin za 1 uro ustavil na avstrijskem Štajerskem in zaplesal na poroki avstrijske MZZ (op. avtorja).

¹³ Takoj po objavi sankcij je ruski rubelj močno padel (op. avtorja).

potrjuje tudi kasnejša Putinova izjava, ko je dejal, "da so v ameriški politiki močne politične osebnosti, ki so sposobne na različne načine ovirati izboljševanje naših bilateralnih odnosov. To je ameriška politična realnost in lažje se bomo odločali, če se bomo tega tudi zavedali".

Ker se ob tem v Kremlju tudi zavedajo¹⁴, da njihov nasprotnik niso samo ameriški rusofobi, ampak tudi pomanjkanje samo discipline v politični komunikaciji ameriškega predsednika in njegova nezmožnost, da svoje misli sporoča jasno in razločno ter o njihovem pravem pomenu ne dopušča nobenih dvojnih razlag, že spoznavajo, da bo uresničevanju njihovih strateških načrtov kazanje politične premoči in nepotrebno izzivanje Zahoda na helsinškem Vrhu, prej škodovalo, kot pa da bi jim prineslo kakšno korist.

Od tod izhaja tudi naše prepričanje, da je bil po prvotnih načrtih helsinški Vrh za oba predsednika le mednarodno marketinški spektakel, ki pa ga je Putin, v svoji samopašnosti, izrabil za izzivanje ameriške javnosti in za javno dokazovanje ruske premoči in naraščajočega vpliva na mednarodnem prizorišču pred očmi svojih državljanov. Morda je doma res prepričal že prepričane privržence, toda sporočilo, ki ga je med proslavljanjem svojega zmagovalnega častnega kroga poslal ZDA in njenim zahodnim zaveznicam, je doseglo prav nasprotno: Rusijo je še bolj osamilo in jo potisnilo v njeno lastno razumevanje mednarodnega okolja, za katerega pa Putinova Rusija nima prepoznavnega globalnega konsenza.

Zato se lahko na koncu tega diskurza upravičeno sprašujemo, če je Putin državnik dobro premislil nastope Putina vohuna in njegovo javno zaigrano zmagoslavje po helsinškem Vrhu? Je povsem pozabil na to, da sta bila Zahod, in še posebej ZDA, v težkih časih ruskega osvobajanja izpod sovjetskih spon, tista, ki sta novi državi, Ruski Federaciji, priskočila na pomoč in ji pomagala, da se je začela postavljati na lastne noge¹⁵. Še več, ZDA so potrošile veliko milijard USD za prenos zalog jedrskega orožja iz nekdanjih sovjetskih republik, zdaj samostojnih držav, nazaj na rusko ozemlje. In prav ZDA so podpirale sklenitev v Budimpešti podpisanega sporazuma, s katerim so se ukrajinske zaloge¹⁶ sovjetskega jedrskega orožja z nove jugovzhodne ukrajinsko ruske meje prenesle na rusko ozemlje in tako Rusiji okrepile njeno varnost. Da pa bo ironija še večja, je Kremelj tudi ta sporazum enostransko prekršil v trenutku, ko so Rusi leta 2014 izvedli aneksijo Krima.

Ob naraščajoči kitajski mednarodni vlogi, ki jo na globalno prizorišče postavlja kot resnega mednarodnega akterja Zahodu in Rusiji, postaja Putinovo ravnanje še bolj vprašljivo in čedalje bolj spominja na bahaško nepremišljene poteze Napoleona pred več kot dvema stoletjema. Putin namreč pozablja na še en vidik njegovih posledic, saj se zdaj postavlja

¹⁴ O tem uradna Moskva sicer javno ne govori (op. avtorja).

¹⁵ Šele kasneje, ob koncu stoletja, je rast cen surove nafte in zemeljskega plina omogočila razcvet ruskega gospodarstva in pozitivnih družbenih sprememb (op. avtorja).

¹⁶ V nekem trenutku je bila Ukrajina tretja največja svetovna lastnica jedrskega orožja (op. avtorja).

logično vprašanje: kaj pa lahko stori Rusija v primeru, če Kitajska sčasoma izpodrine Zahod iz dominantne vloge globalnega akterja in začne uveljavljati svoj svetovni red, ki tudi Rusiji ne bo naklonjen?

Zgodovina, ki jo tako radi pozabljamo, je v mednarodnih odnosih vseeno najboljša učiteljica, ker tistemu, ki jo želi razumeti, ponudi odličen nasvet o tem, kdaj se splača in kdaj ne, izkazovati svojo trenutno premoč nad svojim političnim nasprotnikom. Toda dejstvo je, da je okorela zakoreninjenost Putinovega razmišljanja in ravnanja po končanem helsinškem Vrhu Rusijo še bolj oddaljila od še tistih redkih prijateljev, ki jih ima na Zahodu. Putin se je s svojim kazanjem politične moči namreč zdaj podal po poti, na kateri bo s svojimi potezami z Zahodom potrgal še zadnje niti nekdanjega strateškega prijateljstva. Od tod tudi naše prepričanje, da si bosta, če ne že kar sam ruski predsednik, pa vsekakor kasnejša ruska politična elita, kmalu zaželela, da helsinškega Vrha sploh nikoli ne bi bilo.